

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА, ГАЛУЗЕВА, РЕГІОНАЛЬНА ТА СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-2\(34\)-001](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-2(34)-001)

УДК 378.1:336.76
JEL D23, I23, H52

Олексій Миколайович ГУЦАЛЮК

доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної діяльності,
Приватний заклад вищої освіти
«Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»,
м. Черкаси, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-6541-4912>
alex-g.88@ukr.net

Юлія Анатоліївна БОНДАР

кандидат економічних наук, професор,
доцент кафедри менеджменту та підприємництва,
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна

 <https://orcid.org/0000-0003-2269-6208>
cooperjulia@ukr.net

Сергій Борисович КОЛОДИНСЬКИЙ

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і адміністрування,
Приватний заклад вищої освіти
«Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»,
м. Черкаси, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-9576-5289>
kolodi@ukr.net

Тарас Сергійович РОМАНЧУК

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький, Україна

 <https://orcid.org/0009-0009-1768-588X>
tarasb2012@gmail.com

ЕКОНОМІЧНІ ІМПЛІКАЦІЇ КОНСОЛІДАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ INDUSTRY 4.0 ТА 5.0

***Анотація.** У статті досліджуються економічні імплікації консолідації закладів вищої освіти для ринку освітніх послуг України. В умовах демографічного спаду, обмеженого бюджетного фінансування та структурних диспропорцій у системі вищої освіти процес об'єднання університетів та інститутів виступає ключовим фактором підвищення ефективності та конкурентоспроможності освітнього ринку.*

Аналізуються основні економічні наслідки консолідації, серед яких оптимізація фінансових ресурсів, скорочення адміністративних витрат, зростання наукового потенціалу та покращення операційної ефективності. Особлива увага приділяється впливу консолідації на реструктуризацію ринку освітніх послуг – усуненню дублюючих освітніх програм та формуванню більш цільової пропозиції відповідно до потреб ринку праці.

Розглядається також роль інституційної автономії та ефективного стратегічного управління у забезпеченні успішної інтеграції ЗВО. Визначаються соціально-економічні ризики, пов'язані з доступністю освіти у регіонах і кадровими змінами. Стаття підкреслює необхідність системного підходу до реалізації консолідації як складового етапу реформування вищої освіти для сталого розвитку українського освітнього простору.

***Ключові слова:** консолідація закладів вищої освіти, економіка освіти, ринок освітніх послуг, конкурентоспроможність, управління ризиками, оптимізація витрат, Industry 4.0 та 5.0.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Сучасна система вищої освіти України переживає глибокі трансформаційні процеси, зумовлені як внутрішніми структурними викликами, так і зовнішніми впливами, зокрема євроінтеграційними прагненнями та глобальною конкуренцією на ринку освітніх послуг. Одним із ключових напрямів реформування стало скорочення та консолідація мережі закладів вищої освіти (ЗВО), що передбачає укрупнення закладів, оптимізацію їхньої інфраструктури, а також зміну моделей управління та фінансування.

Актуальність дослідження економічних імплікацій цих процесів зумовлена необхідністю глибшого розуміння того, як зміни в структурі системи вищої освіти впливають на функціонування та розвиток ринку освітніх послуг в Україні. З одного боку, консолідація обіцяє ефективніше використання

бюджетних ресурсів, підвищення якості освіти, зменшення дублювання спеціальностей. З іншого – виникають ризики зниження доступності освіти, зростання соціальної напруги, а також регіональних диспропорцій.

У XXI столітті система вищої освіти перебуває під впливом складних трансформаційних процесів, зумовлених не лише глобалізацією та цифровізацією, але й зміною демографічної структури населення, посиленням конкуренції між освітніми інституціями, обмеженими ресурсами фінансування, а також зміною потреб ринку праці. Україна не є винятком з цього процесу: проблеми надмірної кількості закладів вищої освіти (ЗВО), їх нерівномірного розташування, фрагментованості освітніх програм та дублювання функцій стали викликом для формування конкурентоспроможної системи вищої освіти. У відповідь на ці виклики держава ініціювала процеси консолідації, що передбачають укрупнення, реорганізацію або об'єднання ЗВО задля підвищення ефективності їх функціонування та якості освітніх послуг.

Консолідація ЗВО – це не лише адміністративна або організаційна реформа, а насамперед процес, який має вагомі економічні наслідки як для самих освітніх інституцій, так і для ринку освітніх послуг загалом. Економічні аспекти консолідації охоплюють низку взаємопов'язаних питань: ефективність бюджетного фінансування, раціональність використання ресурсів, вплив на оплату праці та зайнятість персоналу, доступність освіти в регіонах, а також зміну структури попиту та пропозиції на освітньому ринку.

На тлі обмежених фінансових можливостей держави, а також необхідності адаптації до європейських стандартів якості освіти, актуальним стає питання: чи сприятиме консолідація ЗВО формуванню більш ефективного та конкурентоспроможного ринку освітніх послуг, чи навпаки – поглибить існуючі дисбаланси та нерівності?

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Враховуючи складність і багатогранність даної тематики, огляд наукових джерел допомагає сформувати цілісне уявлення про вплив консолідації на ефективність функціонування освітньої системи, якість послуг та структурні зміни на ринку вищої освіти. Основні теоретичні підходи, результати емпіричних досліджень і практичні рекомендації розглядаються провідними українськими науковцями.

У науковій роботі Войтович С. та Букало Н. розкривають особливості впливу демографічних факторів на поведінку споживачів в процесі формування попиту на товари та послуги; проводять дослідження щодо взаємозв'язку між статеві-віковою структурою населення та величиною потреб в освітніх послугах здобувачів передвищої та вищої освіти; ідентифікують ключові проблеми розвитку системи освіти у відповідності з персоналізованим підходом [1].

Автори Ю. Вітренко, В. Ворона, Д. Кірієнко, В. Ковтунець, С. Мельник, О. Мусяк детально розглядають економічні відносини у системі вищої освіти:

модернізація в умовах інноваційної економіки, а також великого значення надають дослідженню якості освіти [2].

Лисечко Є. проводить дослідження ринку освітніх послуг в умовах її конкурентної боротьби, проте зазначає, що ринок освітніх послуг є провідним чинником економічного зростання, зайнятості та доходів [3].

Попри наявні напрацювання, тема економічних імплікацій консолідації закладів вищої освіти для ринку освітніх послуг України потребує подальшого вивчення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний прогрес у дослідженні процесів консолідації закладів вищої освіти в Україні, низка важливих аспектів залишається недостатньо вивченими та потребує подальшого аналізу. Зокрема, існує дефіцит комплексних емпіричних досліджень, що б кількісно оцінювали економічний вплив консолідації на регіональні ринки освітніх послуг, з урахуванням як фінансових, так і соціальних наслідків.

Крім того, обмеженою є інформація про довгострокові ефекти укрупнення ЗВО на якість освіти, інноваційний розвиток та академічну мобільність студентів і викладачів. Залишається відкритим питання, яким чином консолідація впливає на рівень доступності освіти в сільських і малих містах, особливо з урахуванням можливого закриття або реорганізації локальних інститутів.

Також недостатньо досліджені організаційні та управлінські виклики, пов'язані з формуванням нової корпоративної культури, підвищенням інституційної автономії та адаптацією персоналу до змін, що безпосередньо впливають на успішність консолідаційних процесів.

Таким чином, подальші наукові зусилля мають бути спрямовані на подолання цих прогалин для формування цілісного уявлення про економічні імплікації консолідації та розробки ефективних рекомендацій для політиків і управлінців у сфері вищої освіти.

Формулювання цілей дослідження. Мета дослідження полягає у комплексному аналізі економічних наслідків процесу консолідації закладів вищої освіти в Україні з урахуванням впливу на ефективність функціонування освітньої системи, структуру ринку освітніх послуг, якість навчальних програм та фінансову стабільність галузі. Дослідження спрямоване на виявлення ключових факторів, які обумовлюють трансформації вищої освіти, та формування рекомендацій щодо оптимізації консолідаційних процесів з метою забезпечення сталого розвитку ринку освітніх послуг.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Станом на останнє десятиліття система вищої освіти України зазнала значного скорочення мережі закладів, що частково стало наслідком демографічного спаду, зовнішньої міграції та зменшення попиту на певні освітні програми. Згідно з даними

Міністерства освіти і науки України, кількість закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації зменшилася з понад 300 у 2010 році до менш ніж 170 у 2024 році, а чисельність студентів скоротилася майже вдвічі. Так, у 2023 році спостерігався 1 112 965 студентів, що підтверджує значне падіння чисельності студентів [4]. За оцінками МОН, кількість випускників шкіл у 2024–25 роках склала близько 360 тис., тоді як мережа вишів розрахована ще на 800 тис. випускників 25 років тому [5].

На рис. 1 зображено динаміку чисельності здобувачів вищої освіти в Україні упродовж 2010/2011–2023/2024 навчальних років. Видно, що за цей період спостерігається суттєве скорочення студентського контингенту: з 2,4 млн. осіб у 2010/2011 н.р. до 1,15 млн. осіб у 2023/2024 н.р. [6].

Найбільш різке падіння спостерігалось у 2014/2015 та 2020/2021 роках, що пов'язано з політичними та безпековими факторами – окупацією частини територій України, демографічним спадом, еміграцією молоді, а також впливом пандемії COVID-19.

Попри певну стабілізацію у 2022/2023 та незначне зростання у 2023/2024 навчальному році, загальна тенденція свідчить про скорочення попиту на вищу освіту, що є одним із ключових чинників, які зумовлюють процеси консолідації закладів вищої освіти в Україні.

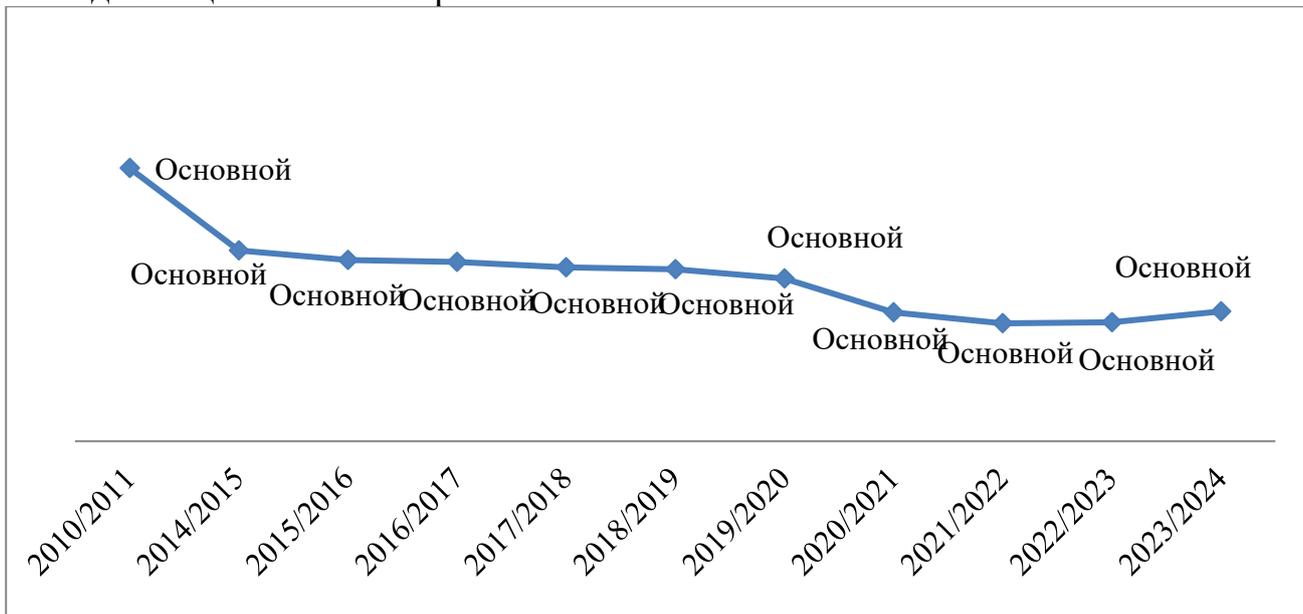

Рис. 1. Чисельність здобувачів вищої освіти, 2010-2024 рр., млн. осіб

Джерело: узагальнено авторами за даними [6].

У таких умовах функціонування системи вищої освіти України особливої актуальності набуває аналіз економічних передумов, що зумовлюють процеси

консолідації закладів вищої освіти. З огляду на суттєві трансформації у демографічній, фінансовій, соціальній та політичній сферах, відбувається переосмислення ролі та структури освітньої мережі. Як засвідчують зібрані дані (табл. 1), ключовими чинниками, що спонукають до злиття, укрупнення або реорганізації ЗВО, є: тривалий демографічний спад, активна міграція молоді, скорочення державного фінансування, структурні диспропорції у розміщенні навчальних закладів, зниження якості освітніх послуг у частині регіональних вишів, а також відсутність достатньої інституційної автономії.

Таблиця 1

Чинники консолідації закладів вищої освіти в Україні

№ з/п	Чинник	Суть впливу	Джерела / аргументація
1.	Демографічний спад	Зниження народжуваності, старіння та втрата населення, зменшення абітурієнтської бази	Падіння народжуваності: TFR з ~2.3 у 1990-х до ~1.2 у 2000-х, нижче 1.0 у 2023-2024 Скорочення населення: з понад 50 млн (1991) до ~37 млн у 2024, ймовірно до 30 млн у контрольованих областях
2.	Зовнішня міграція (еміграція)	Виїзд молоді й освічених осіб за кордон → “витік мізків”, зменшення числа студентів	До 4 млн. українців у ЄС, значна частина – жінки репродуктивного віку з ВО; 70% мають освіту бакалавра і вище
3.	Зменшення попиту (зміна ринку праці)	Деякі спеціальності втрачають актуальність, інші не заповнюються	Як вказано у національній стратегії, масова освіта + нерівність із ринком праці створюють дисбаланс
4.	Недостатнє фінансування	Бюджетні обмеження → більшість коштів йде на утримання інфраструктури	За даними Eurydice: державне фінансування НЕ мінімальне, охоплює лише частину вартості навчання
5.	Децентралізація та бюджетний дефіцит	Відсутність достатніх місцевих ресурсів для утримання регіональних ЗВО	Місцеві бюджети не покривають навчальні витрати, що підвищує економічну доцільність злиття
6.	Структурна диспропорція	Концентрація потужних ЗВО у великих містах, слабкі заклади у регіонах	Наявність 116 приватних НЕІ (~35 % загальної мережі), які часто дублюють програми великих ЗВО
7.	Низька якість освітніх послуг	Слабка конкуренція, низький рейтинг, слабка академічна мобільність	Лише 3 університети у Times Higher серед 1500–2000; падіння в Knowledge Economy Index з 45 до 60 місця
8.	Конкуренція приватного сектору	Частка приватних ЗВО зменшується, багато з них орієнтовані на плату, не на якість	Студентів у приватних ЗВО з 106 731 (2018/19) до 35 549 (2022/23): значне падіння чисельності (ResearchGate)

Джерело: сформовано авторами за матеріалами [7-12].

Розглянуті чинники не лише формують передумови для консолідації, але й визначають траєкторії трансформації ринку освітніх послуг загалом. Поглиблення асиметрії між попитом і пропозицією, зменшення конкурентоспроможності окремих ЗВО, дублювання освітніх програм, обмеження ресурсної бази – все це ставить під сумнів ефективність збереження існуючої мережі без її оптимізації. Водночас міжнародний досвід засвідчує, що раціональна консолідація може забезпечити кращу ресурсну концентрацію, підвищити якість управління та створити передумови для формування університетів нового покоління.

У процесі реформування системи вищої освіти України консолідація закладів вищої освіти розглядається як один із ключових управлінських інструментів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування освітньої системи. Нижче наведено основні економічні імплікації цього процесу:

1. Консолідація як управлінський інструмент підвищення ефективності передбачає оптимізацію бюджетних витрат, тобто об'єднання університетів дає змогу усунути дублювання адміністративних функцій, скоротити управлінський персонал, зменшити витрати на утримання інфраструктури, що дозволяє перенаправити кошти на розвиток навчальних програм і досліджень; посилення конкурентоспроможності, тобто консолідація сприяє утворенню потужних навчально-наукових центрів, здатних залучати зовнішнє фінансування, брати участь у міжнародних грантах і освітніх програмах. Це покращує якість освітніх послуг і підвищує привабливість університетів для іноземних студентів [13]; підвищення операційної ефективності, а саме застосування методу DEA (Data Envelopment Analysis) дозволяє виміряти ефективність ЗВО за різними параметрами. Дослідження вказують, що багато малих закладів мають нижчу ефективність, що ускладнює їхню сталість у сучасних умовах [14].

2. Консолідація як чинник трансформації ринку освітніх послуг включає реструктуризацію пропозиції, зокрема об'єднання закладів вищої освіти допомагає усунути дублювання освітніх програм і спеціальностей. Це означає, що замість кількох університетів, які пропонують однакові курси, формується більш збалансована мережа, орієнтована на реальні потреби ринку праці. Завдяки цьому освітні послуги стають більш цільовими та ефективними. Проте варто враховувати, що внаслідок закриття або об'єднання невеликих чи слабких інститутів у регіонах може знизитися доступність освіти для місцевого населення [13]; використання фінансових ресурсів – після консолідації ринку освітніх послуг відбувається концентрація фінансування: у 2023 році двадцять найбільших ЗВО отримали понад 43,5% державних коштів на освіту. Це свідчить про те, що ресурси спрямовуються більш ефективно, концентруючись у потужних і перспективних закладах, що підвищує їх спроможність розвиватися

та вдосконалювати якість освіти [15]; інституційна автономія та стратегічне управління включає зміну академічної культури, підвищення автономії університетів у прийнятті рішень, а також готовність персоналу до змін. Важливу роль у цьому відіграє Національне агентство якості освіти (NAQA), яке забезпечує контроль за якістю та прозорість освітніх процесів після злиття ЗВО [13; 15].

У контексті реформування системи вищої освіти України консолідація закладів відіграє ключову роль у підвищенні економічної ефективності та адаптації ринку освітніх послуг до сучасних викликів. Процеси об'єднання університетів та інститутів спрямовані на оптимізацію використання ресурсів, підвищення якості освітніх послуг і зміцнення наукового потенціалу.

У табл. 2 узагальнено основні економічні імплікації консолідації закладів вищої освіти, де детально розглянуто ключові ефекти цього процесу, їхній зміст та науково-методичне підґрунтя. Зокрема, виділено такі аспекти, як бюджетна економія, зростання наукового потенціалу, покращення операційної ефективності, оптимізація ринкової структури та впровадження нової інституційної стратегії. Для кожного з них наведено відповідні джерела, що підтверджують актуальність і обґрунтованість наведених висновків.

Детальніше з переліком економічних ефектів консолідації та їх аргументацією можна ознайомитись у табл. 2.

*Таблиця 2***Економічні імплікації консолідації ЗВО**

№ з/п	Економічний ефект	Опис	Джерело / аргументація
1.	Бюджетна економія	Скорочення адміністративних та кадрових витрат, оптимізація інфраструктури	Світовий банк; дослідження по Україні
2.	Зміцнення наукового потенціалу	Зростання кількості публікацій, грантів, міжнародних зв'язків	Праці по М&А у фінських та китайських ВНЗ
3.	Покращення операційної ефективності	Підвищення продуктивності персоналу, розвиток інновацій, скорочення неефективних ЗВО	DEA-аналіз; організаційні моделі менеджменту
4.	Оптимізація ринкової структури	Видалення надлишкових програм і спеціальностей, підвищення цільового попиту	Аналітика ринку послуг; концентрація ресурсів
5.	Нова інституційна стратегія	Консолідація супроводжується зміною управлінської культури та підвищеною автономією	Статті по кейсам М&А, роль NAQA

Джерело: сформовано авторами за матеріалами [13-14; 16].

Консолідація закладів вищої освіти в Україні має комплексні економічні імплікації, які істотно впливають на розвиток освітньої системи та ринку освітніх послуг загалом. По-перше, процес злиття дозволяє досягти значної бюджетної економії за рахунок оптимізації адміністративних витрат і більш раціонального використання інфраструктури, що є важливим в умовах обмеженого фінансування.

По-друге, укрупнення закладів сприяє зміцненню наукового потенціалу, що проявляється у зростанні кількості наукових публікацій, залученні грантових ресурсів та розвитку міжнародної співпраці. Це підвищує конкурентоспроможність українських університетів на глобальному освітньому ринку.

Також консолідація сприяє покращенню операційної ефективності, що виражається у підвищенні продуктивності персоналу та стимулюванні інноваційних процесів. Водночас вона дозволяє оптимізувати структуру ринку освітніх послуг, усуваючи надлишкові освітні програми і краще орієнтуючись на потреби ринку праці.

Нарешті, успішна реалізація консолідаційних процесів потребує впровадження нової інституційної стратегії, що включає зміну управлінської культури, підвищення автономії закладів та ефективне стратегічне управління.

Таким чином, консолідація ЗВО є необхідним кроком для підвищення якості і ефективності української системи вищої освіти, забезпечуючи її адаптацію до сучасних викликів і вимог.

Консолідація закладів відіграє важливу роль у забезпеченні її ефективності, конкурентоспроможності та сталого розвитку. Процес об'єднання університетів і інститутів зумовлений необхідністю адаптації освітнього ринку до демографічних змін, фінансових обмежень і вимог ринку праці.

Розглядаючи економічні імплікації цього процесу, важливо враховувати як позитивні, так і потенційні негативні наслідки, що виникають у результаті консолідації. Консолідація закладів вищої освіти розглядається як один із ключових інструментів підвищення економічної ефективності функціонування освітньої системи. Цей процес має як позитивні імплікації для розвитку ринку освітніх послуг, так і низку потенційних загроз.

Так, оптимізація фінансових ресурсів та бюджетна економія є одним із ключових економічних наслідків консолідації є значне скорочення адміністративних та операційних витрат. Злиття університетів дозволяє ліквідувати дублюючі функції, оптимізувати управлінські структури та скоротити непотрібні витрати на утримання інфраструктури. Це особливо важливо в умовах обмеженого бюджетного фінансування української вищої освіти, де ефективне розподілення ресурсів стає критичним фактором сталого

розвитку. Економія бюджетних коштів може бути спрямована на оновлення матеріально-технічної бази, розвиток науково-дослідної діяльності та підвищення якості навчальних програм.

Консолідація забезпечує концентрацію науково-педагогічних кадрів, ресурсів і дослідницького потенціалу, що створює умови для посилення конкурентоспроможності українських ЗВО на національному та міжнародному рівнях. Укрупнені університети здатні краще залучати грантове фінансування, партнерські програми, а також збільшувати кількість наукових публікацій і патентів. Це сприяє формуванню іміджу якісних освітніх центрів, що позитивно впливає на привабливість для студентів і викладачів, включно з іноземними.

Покращення операційної ефективності та інноваційний розвиток передбачає об'єднання закладів вищої освіти, що сприятиме оптимізації організаційних процесів і підвищенню продуктивності викладацького та адміністративного персоналу. В результаті з'являється можливість більш ефективно впроваджувати інноваційні методики навчання, розвивати нові освітні продукти, а також забезпечувати кращу підтримку студентів. Покращення операційної ефективності також веде до зменшення витрат на підтримку функціонування окремих малих і неефективних ЗВО.

Консолідація має суттєвий вплив на структуру ринку освітніх послуг, оскільки дозволяє усунути надмірну кількість схожих спеціальностей і програм, що часто дублюються у різних ЗВО. Це сприяє формуванню більш цільової та якісної пропозиції, що відповідає потребам ринку праці. З іншого боку, злиття може призвести до тимчасового зниження доступності освіти у регіонах, особливо якщо слабкі або невеликі навчальні заклади припиняють діяльність.

Консолідація є також стимулом для впровадження сучасних моделей управління в освіті, підвищення автономії ЗВО та зміни управлінської культури. Злиття вимагає від керівництва нових університетів більш гнучкого та ефективного стратегічного планування, здатності адаптуватись до змін ринку освітніх послуг і конкурентного середовища. Розвиток інституційної автономії дозволяє вишам швидше реагувати на виклики та краще розподіляти ресурси.

Водночас консолідація несе певні ризики, серед яких – можливе звуження доступу до освіти в регіонах через закриття або злиття місцевих ЗВО, а також соціальна напруга серед персоналу, пов'язана з оптимізацією штатів. Важливим є необхідність підтримки соціальної адаптації і формування нової корпоративної культури для забезпечення стійкості процесу реформування.

Економічні наслідки консолідації закладів вищої освіти в Україні носять комплексний характер. З одного боку, цей процес забезпечує суттєву оптимізацію ресурсів, підвищення якості та конкурентоспроможності освітніх послуг, розвиток наукової діяльності та управлінської ефективності. З іншого –

ставить завдання збалансованого підходу для мінімізації соціально-економічних ризиків, пов'язаних із доступністю освіти в регіонах та кадровою політикою. Успішна реалізація консолідації потребує системного стратегічного управління та підтримки на державному рівні для забезпечення сталого розвитку ринку освітніх послуг в Україні.

Висновки. Таким чином провівши дослідження щодо економічної імплікації консолідації закладів вищої освіти для ринку освітніх послуг України, слід зазначити що консолідація закладів вищої освіти в Україні є важливим інструментом підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності освітньої системи. Вона дозволяє оптимізувати бюджетні витрати, покращити управлінські процеси, посилити науковий потенціал і забезпечити більш раціональний розподіл освітніх програм відповідно до потреб ринку праці. Однак процес консолідації супроводжується низкою викликів, зокрема ризиками зниження доступності освіти у регіонах, необхідністю адаптації персоналу та зміни інституційної культури. Успішна реалізація цих змін вимагає комплексного стратегічного підходу, що враховує як економічні, так і соціальні аспекти. Загалом, консолідація сприяє формуванню більш збалансованого, якісного і стійкого ринку освітніх послуг в Україні.

Перспективи подальших досліджень. Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на глибший аналіз соціально-економічних наслідків консолідації, зокрема її впливу на доступність освіти в різних регіонах. Важливим напрямом є вивчення ефективності впровадження нових моделей управління в укрупнених ЗВО, а також оцінка довгострокових результатів інтеграційних процесів для студентів і викладачів. Необхідним є порівняльний аналіз українського досвіду з міжнародними практиками консолідації, що дозволить виявити найкращі стратегії та адаптувати їх до вітчизняних умов.

Список використаних джерел:

1. Войтович С., Букало Н. Вплив демографічних факторів на поведінку споживачів у сфері освітніх послуг: структурні трансформації попиту. *Економіка і регіон*. 2025. № 18 (07). С. 11-20. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-07-02>
2. Вітренко Ю. Економічні відносини у системі вищої освіти: модернізація в умовах інноваційної економіки: монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. 187 с.
3. Лисечко Є. Ринок освітніх послуг на сучасному етапі в Україні. *Вчені записки*. 2024. № 34 (1). С. 33-41. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.34.24.01.04.026.032

4. Основні освітні статистичні дані (2023-2024 навчальний рік). URL: https://osvita.ua/news/data/93396/?utm_source
5. Гончарова К. Скільки вишів укрупняться до 2030 року. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/stalo-vidomo-skilki-universitetiv-skorotyat-1748085745.html?utm_source
6. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
7. Henrique Horta Ukraine's modern demography is ultimately shaped by war. 2023. URL: https://www.blue-europe.eu/analysis-en/country-analysis/the-demographic-cost-of-the-war-in-ukraine/?utm_source
8. By David L. Ster, Kostiantyn Khudov Amid low birth rates, war and emigration, Ukraine's numbers are dwindling. 2025. URL: https://www.washingtonpost.com/world/2025/02/27/ukraine-population-shrinking-war/?utm_source
9. Education at a Glance 2023. OECD Indicators. 2023. URL: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2023_e13bef63-en/full-report/ensuring-continued-learning-for-ukrainian-refugees_7bef46de.html?utm_source
10. Iurchenko M., Ponomarenko M. Ukrainian Educational and Scientific Potential After the Full-Scale Invasion: Socioeconomic Challenges and Prospects. *SocioEconomic Challenges*. 2025. № 9 (1), С. 21-38 DOI: [https://doi.org/10.61093/sec.9\(1\).21-38.2025](https://doi.org/10.61093/sec.9(1).21-38.2025)
11. Фінансування вищої освіти. URL: https://eurydice.iea.gov.ua/en/the-national-education-system-of-ukraine/funding-in-education/3-2-higher-education-funding/?utm_source
12. Гребен С., Чирва Г. Виклики та можливості в управлінні вищою освітою України. *Public Administration and Law Review*. 2025. № 1 (21). С. 15-25. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2025-1-15-25>
13. Shaulska L., Vergeles V., Baiura D., Kolosha V., Tarasenko L. Mergers and Acquisitions of Higher Education Institutions in Ukraine: Necessity or Strategic Choice. *Evropský politický a právní diskurz*. 2025. № 12 (2). С. 54-66. DOI: <https://doi.org/10.46340/eppd.2025.12.2.5>
14. Velychko O., Velychko L., Kharytonov M. Managing Efficiency in Higher Education: A Case of Ukrainian Universities. *Social Sciences MDPI*. 2018. № 7 (8). С. 1-15. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci7080138>
15. Hanna Purii, Iluta Arbidane, Iryna Maksimova, Oleh Padalka, Volodymyr Kulishov Merger and Acquisition Synergy Study: the Case of Ukraine. *Economics and Technical Engineering*. 2023. № 1 (1). С. 74-86. DOI: <https://doi.org/10.62911/ete.2023.01.01.06>

16. Nadiia Artyukhova, Anna Vorontsova, Artem Artyukhov, Yuliia Yehorova, Olena Churikanova, Sergej Vasić, Tetiana Vasylieva Concentration on the Ukrainian higher education services market: Institutional and financial dimensions. *Business Perspectives*. 2025. № 9 (1). Pp. 76-92 DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/kpm.09\(1\).2025.06](http://dx.doi.org/10.21511/kpm.09(1).2025.06)

Oleksii HUTSALIUK

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Activities,
Private Higher Education Institution
«Rauf Ablyazov East European University»,
Cherkasy, Ukraine
 <https://orcid.org/0000-0002-6541-4912>
alex-g.88@ukr.net

Iuliia BONDAR

Ph.D. of Economic Sciences, Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Entrepreneurship,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University,
Kropyvnytskyi, Ukraine
 <https://orcid.org/0000-0003-2269-6208>
cooperjulia@ukr.net

Serhii KOLODYNKYI

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Management and Administration,
Private Higher Education Institution
«Rauf Ablyazov East European University»,
Cherkasy, Ukraine
 <https://orcid.org/0000-0002-9576-5289>
kolodi@ukr.net

Taras ROMANCHUK

Postgraduate,
Central Ukrainian National Technical University,
Kropyvnytskyi, Ukraine
 <https://orcid.org/0009-0009-1768-588X>
tarasb2012@gmail.com

ECONOMIC IMPLICATIONS OF THE CONSOLIDATION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS FOR THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF INDUSTRY 4.0 AND 5.0

Abstract. *The article examines the economic implications of the consolidation of higher education institutions for the educational services market in Ukraine. In the context of demographic decline, limited budget funding, and structural imbalances in the higher education system, the process of unifying universities and institutes is a key factor in increasing the efficiency and competitiveness of the educational market.*

The main economic consequences of consolidation are analyzed, including the optimization of financial resources, reduction of administrative costs, growth of scientific potential, and improvement of operational efficiency. Particular attention is paid to the impact of consolidation on the restructuring of the educational services market - the elimination of duplicate educational programs and the formation of a more targeted offer in accordance with the needs of the labor market.

The role of institutional autonomy and effective strategic management in ensuring the successful integration of HEIs is also considered. The socio-economic risks associated with the accessibility of education in the regions and personnel changes are recognized. The article emphasizes the need for a systematic approach to the implementation of consolidation as a component stage of higher education reform for the sustainable development of the Ukrainian educational space.

Keywords: *consolidation of higher education institutions, economics of education, educational services market, competitiveness, risk management, cost optimization, Industry 4.0 & 5.0.*